

UDK: 791(497.5-3 Dalmacija)“1806/1813“(093)

Prethodno priopćenje

Primljeno: 17. 04. 2007.

Prihvaćeno: 04. 06. 2007.

REVOLUCIJA BEZ MARIANNE: JAVNE PROSLAVE FRANCUSKE UPRAVE U DALMACIJI

doc. dr. sc. Josip VRANDEČIĆ, Filozofski fakultet Split, Odsjek za povijest
Maja ČUKA (Zadar)

Sažetak: *Rad prati javne proslave kojima je francuski režim u Dalmaciji popra-
tio značajnije unutrašnje i međunarodne događaje. Javne manifestacije predložili
su monarhijsku ideologiju i simboliku francuske uprave u pokrajini koja je na-
glasila Napoleonov kult, snagu francuske vojske i slavu glasovitih generala. Pri-
godnim manifestacijama nastojala se proširiti tanka osnovica režima i doprijeti
do konzervativnih masa koje su režim uglavnom poistovjetili s ateističkim jako-
binskim razdobljem i njegovim terorom. U tim propagandnim naporima osobito
se koristio utjecaj Katoličke crkve koja je usprkos formalnoj podršci ostala rezer-
virana prema režimu.*

Ključne riječi: *francuska uprava, javne proslave, simbolika režima,
Napoleonov kult, monarhijska tradicija*

Francuski je režim u Dalmaciji uspostavljen nakon pobjede kod Austerlit-
za i skorašnjeg mira u Požunu 26. prosinca 1805. godine; došao je u pokrajinu
zahvaljujući snazi oružja i održavao se njime.

Jakobinska revolucionarna tradicija bila je antiklerikalna i antimonarhijska.
Malobrojni frankofili u Dalmaciji predvođeni Jurjem Matutinovićem još su 1797.
godine naznačili ideologiju revolucije ovjenčanu u simbolici i ikonografiji drva
slobode. U osnovi Napoleonove uprave u Dalmaciji (1806.-1813.) monarhijska
je tradicija a ne libertinska misija. Aparat je ponudio filozofiju tradicije, konzer-
vativizma i moći; sveprisutnu militarizaciju i Napoleonov kult osvajača i mirot-
vorca. „Kraglski Dalmatin“¹ koji je počeo izlaziti 12. srpnja 1806. godine, dva

---

* Temelj rada predstavlja prilagođeni diplomski rad profesorice Maje ČUKE, *Frankofili u Dalma-
ciji*, Sveučilište u Zadru, Odjel za povijest, Zadar 2007., izrađen pod mentorstvom gore navedenog
koautora.

¹ Izdavač „Kraglskog Dalmatina“ je bila uprava Dalmacije, a urednici Bartol Benincasa, Niko-
la Budrović, a od kolovoza Ivan Kreljanović. Članke su sa talijanskog jezika na hrvatski prevo-
dili franjevac Andrija Kadčić, učitelj moralke u Zmajevićevu glagoljaškom sjemeništu u Zadru,
dominikanac i pravnik Nikola

dana nakon dolaska providura Dandola u Zadar, postao je jednim od glavnih sredstava širenja ideologije režima. Javnim se proslavama trebalo približiti stanovništvu, ukazati na veličinu Napoleona te pridobiti svećenstvo i najuglednije građane.² Napoleonovo carstvo prihvatilo je već postojeću tradiciju pučkih i urbanih svečanosti, te je nastojalo iskoristiti, bez da revolucionarnim simbolima provocira konzervativni puk. Drvo slobode, frigijska kapa i revolucionarna Marianne zaodjevena u plašt slobode, nestala je iz simbolike Carstva.

Deblokiranje Dubrovnika

Deblokada Dubrovnika odnosno „oslobađanje” grada od Crnogoraca i Rusa u srpnju 1806. godine prva je važna pobjeda režima nakon ulaska u Dalmaciju, koja je poslužila generalnom providuru Vincenzu Dandolu kao obrazac budućih proslava. Dolaskom francuskih trupa u svibnju 1806. god. na dubrovački teritorij, grad se našao između dvije vatre, pa su francuski simpatizeri sa strepnjom očekivali rasplet situacije. Od neutralne države Dubrovnik je postao ratna zona, razbojištem Francuza i njihovih protivnika koji su već treći dan poslije boja na Brgatu (17. lipnja) otpočeli sa Srđa bombardiranje grada. Ono je potrajalo do 6. srpnja sve dok general Molitor „*Angeo od provigegna ucviglenu gradu*“,³ nije pritekao u pomoć i deblokirao grad.⁴

Oslobođenje Dubrovnika smatrano je važnim događajem i o tome se pisalo diljem Francuskog carstva. Dandolo je 19. srpnja 1806. godine izdao proglas „*Puku Dalmatinskomu*” kojim „*pozivlje svakoga na Svete molitve od blagodonegna*”, a *sve oblasti Kraglieve Zadarske, sutra u podne otichie u stolnoi Cerkvi za zafaliti boga od voino dobitie*.⁵ U tom proglasu, koji je izašao u „Kraglskom Dalmatinu“, hvali „*rabhenog G.G. Molitora koji se nie ustrasia ni od kerseviti planina, ni od drughi nadogodaa(...)*”.⁶

Budrović, koji je na tom poslu radio do posljednjeg broja, zatim odvjetnik Nikola Sandri i franjevac Paško Jukić. Kada je u Zadru 24. srpnja 1809. god. uvedeno opsadno stanje i vojnička cenzura, vjerojatno su vojnički cenzori sami uređivali časopis. Pošto im je zbog smirenja duhova u Zadru i ostaloj Dalmaciji potreban hrvatski tekst, pravnici Nikola Budrović i Nikola Sandri, ne samo da prevode na hrvatski, već i pomažu pri uređivanju lista. Svakako su to osobe od povjerenja, pa čak Benincasa kasnije namjerava Budrovića pozvati u Ljubljanu, da prevodi list „Le Telegraphe“. Časopis izlazi neredovito, a posljednji broj je izašao 1. travnja 1810. god. Prema V. MAŠTROVIĆ, *Jadertina croatica*, Zagreb, sv. II, 1954., 5.

² Državni Arhiv u Zadru (dalje DAZ), Pismo generalnog providura Vicenza Dandola upućeno župnicima, 8. studenog 1806., Štampe, kutija 11, 6/11.

³ „Dubrovnik na 8 sarpgna”, *Il Regio Dalmata-Kraglski Dalmatin*, 3, god. 1806., 17.

⁴ J. BERSA, *Dubrovačke slike i prilike 1800.-1880.*, Hannover-Čakovec, 2002., 32.

⁵ „Zadar 19 Luja”, *Kraglski...*, 2, 1806., 9.

⁶ „Puku Dalmatinskom”, *Kraglski Dalmatin*, 2, god. 1806., 10

Molitorova je pobjeda u Zadru proslavljena velikom pompom i „*puçagniem lumbarada*”. Kad je general stigao u Šibenik 30. srpnja 1806. god. stanovništvo mu je izrazilo privrženost i zahvalnost priredivši mu svečani doček. Ukrašeni su trгови i prozori dućana. U pripremi velikog slavlja istakao se frankofilski „Casino“ kojim su predsjedali D. Giuseppe Semonich i D. Giov. Bat. de Visiani, ugledni frankofili. Društvo je izradilo bogatu rasvjetu, a na ulazu u njihove prostorije „*bi usdignut jedan slavni obluk a varhu gnegja javorova krana*” i transparent na kojem se moglo pročitati „*W Napoleon, W Molitor*”. U čast Molitora društvo je upriličilo domjenak na kojem „*Nigdase nie vidilo tolliko Gospoja, Gospode, i Voinika, i sve stoje naiboglje u Gradu*”, a „*puk koi dogie bihu lipo dočekani i počastieni i uçčinise veselo i ugodno zgledanje*”. Sam Molitor nazočio je slavlju na kojemu se zadržao dva sata.⁷

Bitke Četvrtke koalicije: Jena i Auerstadt, 14. listopada 1806. godine

Jadransko bojište i Dubrovnik u sklopu njega, samo je dio europskog mozaika sukoba Napoleona sa snagama Četvrtke koalicije koju su u ljeto 1806. godine oformile Britanija, Pruska, Rusija i Švedska. Napoleonova pobjeda nad pruskim kraljem Fridrikom Wilhelmom III (1797.-1840.) u bitci kod Jene 14. listopada 1806. godine otvorila mu je vrata Berlina. U njoj je prema „Kraglskom Dalmatinu“, sudjelovalo „*300 igliada Gliudi u dvi voiske, prid svakoi vladase Kragl glavom*”, s „*20 igliada mertvi, i ragneni odstrane nepriateglia*“. Šest službenih biltena prigodno tiskanih, veličali su pobjedonosu francusku vojsku vođenu od Napoleona „*NAIVECHI od KRAGLIA, od GLIUDI*”.⁸

Kada je 31. listopada „*(...)u pismu Kragliu od Prussie Princip od Hohanoloh predao u Prentzlov sasvom svojom vojskom*”⁹ providur je „*(...) odma proglasioje ove novine chjih stiti u Teatru prosvitlienu, i punu puka sve kgnighe od Vojske. Cinnioe prosuti po Gradu jedan malahni biligh, i proglasioe Proklam. Među ostalim je u „Proklamu” od 18. studenoga 1806. god. obavijestio cijeli „dalmatinski narod“ da je „Franza u osamnaest danâ razruscila Kraglietvo Prussiansko i da VELLIKI NAPOLEON neima visce u Europi nego harnih Priateglia, alli slabih Nepriateglia. (...) Neka puzci boglie sloxeni, i upravglieni ne budu visce nego Jedna obitil od Priateglia. Onda bittichie dovarsceno varhu zemglie poslanje VELLIKOGA(...).*”¹⁰

Koristeći presudnu pobjedu Dandolo je naredio da se u gradskom kazalištu održi besplatna predstava za puk, a najuglednije građane pozvao je na bal gdje se

⁷ „Šibenik parvi Augusta“, Kraglski..., 5, 1806., 36.

⁸ „Druga 8. studenog ....“, Kraglski..., 18, 1806., 144.

⁹ „Dvadeset druga...“, Kraglski..., 20, 1806., 158.

¹⁰ „Providur General“, Kraglski..., 20, 1806., 160.

plesalo bez prestanka i posluživala obilna jela. „*Priuzvisceni Providur General dozva u Polaču najbogliu druxbu od Grada, i Uffiziale, i dade veseli tanaz, u komu sasvim da radi lipe, i obilate druxbe bi odvech tisno misto, igraloseje brez pristanka, i bi obilato sluxena radortna xupa.*”¹¹

Diljem Dalmacije su održane svečane mise, a najsvečanija je bila u Zadru. U crkvi Sv. Šime održana je misa zahvalnica na kojoj se svečanim Te Deumom zahvaljivalo Bogu na ovoj velikoj i čudesnoj pobjedi. Članovi gradske uprave tom su se prigodom poklonili poduzetnom providuru Dandolu, koji je već počeo s proslavom pobjeda.¹²

Slavilo se u Makarskoj gdje je upravitelj tog grada „*(...)otige on isti datijh na znanje Prisvitlomu nassem Biskupu, koj odma naredi da prikazanjem prisvetoga Sakramenta zafalise Bogu, koji dopuschia svoje odvitovanje prigliubjenom gnegovom Branitehgliu, nassem slavnom Kragliu odabranu u vikovitim gnegovim naredbam za čudo, i za gliubav çoviçanskoga naroda.*”¹³ Veliko mnoštvo koje je prisustvovalo misi dokazalo je vjernost Dalmatinaca Napoleonu. „*Tolliko mnoxtvo dogie u Zarqvu, da nemoguch svi stati unutra, vecchie od trecchlega dila stasce bogogliubno izvan na piazzi*”¹⁴

Vijest o pobjedama došla je na dan 19. i u Trogir gdje „*odmajih oznania; svi slussassegh çudom, i drughi dan svetkovascegh nagloganucchiem. Sve kollike Oblasti, i Dostojanstvâ svake varste skupiscese u velli Zarqvu gdi meju zukom od Zvonovâ, i od Topovâ, meju mnoxtvom radosna puka uzdascese fale Svemogutjem Bogu od Slavodobitjâ. Potomtoga na narecenoj Piazzi izvri jedno vrillo vina, i izajde obilati kruh. Od davnih vrimenâ ovoje obiçajni, i ugodni naçin za darovati puk, i uzrok u isto vrime i plod od opchiena veseglia i radosti, kojase dovarsuje pivanjem na slavu od Kraglia. U večer skupise lipo Vicchie u opchienom Kasinu, ghdi na drughu sliku i različitim jezizzim izgovarahuse ova ista chiuchienja od veseglia meju obilatim poçaschienjem, a ugliudnim i millim naçinim*”¹⁵

Upraviteljstvo općine Malog Lošinja također je svetkovalo „*Slavodobitjâ nassega Kraglia suproch Prussj, nadajuçi se skorom miru i ponovnom uspostavljanju trgovine koja će im ostvariti željeni prosperitet. „Opchina, Kraglieve Oblasti, mnoghi Uffiziali, i Vojnizci Franaski, i mallo ne vas Puk pridosome u Zarqvu ghdi parvo pivanjem Tebe Boga, a poslie blagdanom Misom bilesu podane Bogu fale za obragnenje darovano Vojski Franaskoj, i uççignene vrucchie molitve za uzdarxanje VELLIKOGA, i Nepridobitna nassega Kraglia.*”¹⁶

¹¹ „Zadar 10. Studenoga.“, Kraglski..., 19, 1806., 145.

¹² „Zadar 10. Studenoga.“, Kraglski..., 19, 1806., 145.

¹³ „Makarska 18, studenoga“, Kraglski..., 21, 1806., 164.

¹⁴ „Makarska 18, studenoga“, Kraglski..., 21, 1806., 164.

¹⁵ „Trogir, 23 Studenoga“, Kraglski..., 21, 1806., 164.

¹⁶ „Bitje jedna kgnighe pisane iz malloga Lossina na 22. Studenoga.“, Kraglski..., 21, 1806., 165.

Vlast je u tom gradu odlučila 23. studenog 1806. god. iskoristiti tradicionalnu svetkovinu Gospe od Zdravlja za obilježavanjem Napoleonovih uspjeha. „*Pride u Zaqvu G. U. Gosp. General Glavar gnegovom druxbom vojniskom, sve oblasti naredjene, i neizmirno mnoxstvo Puka. Na zarkovna pivanja i bogolibne molitve odgovarhu topovi: vas Grad biasce u nakitjenju po kucchiam, i po dochianim: alli veseglie kojese vidjasce u lizzu sviu Gradjana radovasce saroze visce nego nakitjenje isto. U večer bioe prosvitlien Grad mnogho bogato, i noch bi stannovito dostojna onoga dneva za kojim dôge.*”¹⁷

Autor članka u 1. broju iz 1807. god. navodi „u svakom Gradu i mistu poglavitu od Dalmazie i gnezinih Otoka bila jesu blagdano svetkovana slavodobitja čestita neumrloga nassega kraglia(...)”¹⁸ Na Rabu „parvi dan od Prosinza svetkovase čudnovata slavodobitja VELLIKOGA”¹⁹, kao i na Hvaru, gdje je stanovništvo odabralo „(...)za ovi ozrok dãn od Začetja Blaxene Gospe, navischiajuchiga parvo zukom vesellim od Topovâ(...) jutrobi posvetjeno zarkovnim molitvam pivanim sasvom svetkovinom, a hrabreni nasci Obranitegli dadosce lipi sobet svimi Vlastim kraglievim, i različitim drughim(...) i tanaz u prosvitglienom Teatru jakim vojnizcim i dozivajuch Puk da bude dionik opchiena veseglia. U svimiustmi odavasce ime VELLIKOGA kojega jurve puna jest sva zemglia, i ridjahuse zapečatjene u svakom sardzcu ove riççi SLAVODOBITJE NAPOLEONOVO(...)”²⁰

Obljetnice Napoleonove krunidbe i pobjede kod Austerlitz

Na proslave pobjeda nad Četvrtom koalicijom odmah su se nadovezale slavljaja godišnjice bitke kod Austerlitz (2. prosinca 1805.) i dvogodišnjice Napoleonove krunidbe (2. prosinca 1804.). Vladin delegat u Splitu Dominik Dume Garagnin izdao je 9. studenoga „*RAZGLASENJE Puku Splitskom*” u kojem slavi „*Cadnovata slavodobitja neumrloga nascega Kraglia NAPOLEONA VELLIKOGA*” i njegovu vojsku „*koj za nassu obranu udarisce na nemille nepriateglie i koj tolliko slave dostignusce na ravnizzam od mejdana.*” Poziva splitski puk na „*opchie veseglie drughi dan dosastnoga misezza Prosinza u kojem bi okrugnen Cesar VELLIKOGA Puka, i u kojem zgodisezauvik glasoviti boj od Austerlitz*”.²¹

Najavljujući razne igre i nagrade te nudeći pomoć onima najpotrebnijima, Garagnin poziva građane da ukrase svoje domove i radosno, da u što većem broju sudjeluju u sveopćem veselju. U Splitu koji je bio *razkosno prosvitlien*, održalo

¹⁷“Split, 23 studenog”, Kraglski..., 22, 1806., 171.

¹⁸“Jurve...”, Kraglski..., 1, 1807., 6.

¹⁹“Rab 2. prosinza”, Kraglski..., 1., 1807., 6.

²⁰“Far, 10. prosinza”, Kraglski..., 1, 1807., 8.

²¹“Razglasenje”, Kraglski..., 23, 1806., 182.

se slavlje, a kao glavni sudionici i organizatori vesele manifestacije bili su prisutni francuski vojnici. Vojnici su na početku slavlja na livadi uprizorili trocarsku bitku kod Austerlitz. „*Ispisanje od blagdana svakoljetna ućignena u Splitu na dva Prosinza od Straxe Kraglieve râdi okrugnegna G. V. Cesara i Kraglia, i rad boja od Austerlitz. Straxa Kraglieva, i jednaesti Regimenat urednim obtizanjem, i puskanjem ponovilisu kretanja izpugnena prosastne godine na ravnizam od Moravie.*” Nakon uprizorenja bitke general Marmont nagradio je najbolje. „*Bili jesu razdiglieni uzoriti darovi najrazumniim, i jaki Vlah, i virni Dalmatin okrugneni venzem ukazalise jesu harni i Glavnu Generalu Marmont kojiik darova gnegovim rukama, i kraglievoj Straxi koja ovu stvar zamisli.*” Časnici jedanaestog regimenta (pukovnije) darovali su vojnicima i gradskim poglavarima „*u broju od dvi stotine jedan ručak razkoscian rad gizbina, i ugodan priko načina rad vojniska vesegli.*”

Ručak se održao u gradskoj palači koja je bila ukrašena sa „*Svi gosposki, i neobičajni uresci mudro nupravglieni biahu jedno nista suproch uzmnoxitem Pristogliu varhu kojega stasce uzdignouta prilika VELLIKOGA NAPOLEONA slikkovana(...) dvi igliade soldata koji sidjahu za tarpezom u prostartom Pridvorju od Polačçe prosvitliene svichiama, nepristajna pivanja daje zdravo Cesar, da xive Austerlitz, daje zdravo Marmont!*” Pored francuskih vojnika, na ručku su prisustvovali svi ugledniji građani Splita. Nakon ručka održan je ples. „*Jedan blagdani tanaz počastjen od osamdeset i visce lipih Gospoja, i od poglavite Gospode od Splita, i od blixnih gradova i postovan od Glavna Generala, i od visciega vichia vojniskoga, i od sviu offziâla, i jedna obilata večera ućçinisce da nista ne pomanka od onoga stose mogasce xelliti.*”²²

Slavilo se i u Skradinu gdje su građani „*Parvo zafalismo Bogu zarkovnim molitvam, potomtoga dadosmo misto radosti lipo prosvitgliujuch nasc Grad i nazivajuch čestitost sricchiu, i slavu nassem Kragliu. Nasc Grad jest jedan od najmagnih od Dalmazie nitise moxe diçiti nego o svome zastavglienju, alli nie magni od niednoga drugoga u podloxtvu, u virnosti, u gliubavi prama svojem neprilikovanom Kragliu i gnegovom prigliubjenom Sinu*”.²³

U Makarskoj se također slavilo, a izrazitu privrženost prema Napoleonu pokazao je makarski biskup Fabian Blascovich koji je unatoč svojim godinama (78) i bolesti prisustvovao „*Zarkovnim molitvama obiçajni u takovim prigodam(...)*”, a svojim govorom toliko je ganuo vojnike i puk da „*(...)jesu mnoghi granatiri proplakati od millinja, i od radosti(...)*”.²⁴ Biskup je među ostalim rekao „*Danas u radosti duha imamosse spomenuti od Okrugnenja nassega Priuz. Samovladaozu*

²² „Ispisanje...”, Kraglski..., 23, 1806., 180.

²³ „Skradin 25 Studenoga”, Kraglski..., 24, 1806., 190.

²⁴ „Makarska 3 Prosinza”, Kraglski..., 24, 1806., 187.

Cesara i Kraglia NAPOLEONA VELLIKOGA. Danas tollik jer imamo vesellitise u Gospodinu râdi velikoga Slavodobitja prinesena u Austerlitz: ovo Slavodobitje zabilixi vrime nasse čestitosti (...) Uzdignite molitve Vellom Bogu od Vojskâ za čestitost VELLIKOGA NAPOLEONA, I GNEGOVA UXMNOXITA SINA: Budite harni gnihovoj blagodarnosti: budite spoznani gniovim nepridobitnim Vojskam, Gljubite Velliki narod s koim jesmo Bratja."²⁵ Autor članka u „Kraglskom Dalmatinu“ iskoristio je biskupov govor uvjeravajući čitatelje da u Makarskoj i puk i biskup podupire Francuze.

Godišnjica uspostave francuske uprave (veljača 1806.)

S početka 1807. godine počela se obilježavati godišnjica dolaska Francuza u Dalmaciju. Tako u Zadru „na torak 17. veljače dan u kojem ulizocse Franzesi u ovi Grad, ova radostna uspomena bila jest onni dan počastjena”.²⁶ Prigodom godišnjice Dandolo je 17. veljače izdao proglas u kojem uzdiže slavnu Napoleonovu vojsku i nabrajajući njene velike bitke poziva dalmatinsko stanovništvo da se priključi ratnim pohodima. „(...) Onni vagliani junaczi koji slidechi Neumarloga NAPOLEONA, alli nosechi zapečatjenu u sardzu gnegovu uzmnnoxitu Priliku nahode da svaki nepriategl jest jedna zaprika odvech slâba, a sva Europa jedna ravnicza odvech tisna xa gnihova slavodobitja. Onni Vitezj koji na barjazzim kâxu začudjenu svitu zlatnim pečatim zapisana glasovita immena od Montenotte, Arcole, Marenga, Austerlitz, Jene i Pultusk(...) Nek bude vikovita vassa harnost prama Oruxju Franaskomu, prama Glasovitom vellikom Vojvodi, za nepriateglie vazda Strahovitom, za vâs vazda millim i gliubeznivim!(...)Ustani dakle, o Puče Dalmatinski, ponnovi staare izgledje od jakosti i hraarenosti, skoççi na oruxje netomti mahne rokom uzmnnoxiti sin NAPOLEONA VELLIKOGA nasc Bán Pogliubjeni slidi slavne stoppe od Vitezaa Franaskih i od jakih Italianzaa(...)”²⁷

U Makarskoj je „Na svakolietni dan pet oxujka bio svetkovinaa uççignenih na uspomenu onoga dneva u kojem ulize u Makarsku oruxje franasko. Bi svetkovan ovi blaghdan bogostovnim zafagljenjem od zarkve i radostnim vesegliem od puka.(...)Nakon mise bi prostiveno vellikom mnoxtvu Proglasanje G. U. Providura Generala u obadva jezika italinski i slovinski, potomtoga bi razdiglieno puku kruha, bimu podata jedna vella baçva vina sva nakitjena javorom, i bi bazceno ne malo jaspre koju ugrabisce onni koji biahu hitrii i srichnii. Odavasce svuda glaas Daje zdravo i ne samo u ustim od Makrnanaa, dalli i od nikolliko Bosgnakaa koji neustarpglieno ottidosce kazati puku od Turske zemglie kollikoje dostojan

²⁵ “Biskup od Makarske”, Kraglski..., 24, 1806., 188.

²⁶ Kraglski..., 8, 1807., 63.

²⁷ DAZ, Proglas povodom proslave godišnjice ulaska Napoleonovih trupa u Dalmaciju, 17. veljače 1807., kutija 12, 40/12

bitti častjen, i kollikoje častjen u istinnu hrabreni, i glasoviti negov Uvitnik. Ovi Grad podade jedan gosposki sobet(...)."²⁸

Proslava se održala i u Omišu gdje je „(...)u jutro bila jest pivana blaghdana Misa”, a poslije ručka, na kojemu su se okupili ugledniji građani, „izabrana druxba skupilase jest u kuchiu dobrodostojna Gosp. Mistodredjenika Descovichia ghdi za mnogo uraa bi na gosposki i veseli način zadarxana i postovana”.²⁹

Obljetnica se slavila i u Sinju. „Glavari od Sela i Panduri skupiscese i dogiosce jutrom u varosc, i poklese lipo sredisce, ullizosce oruxani u Czarku zajedno s Vojnizcim za slusciati blaghdanu misu, i pisam Tebbe Boxe(...)Potomtoga bihu obilato počastjeni od onih Varoscianaa, kojise radovahu ukazati kakognim biasce moguchie gnihovo veseglie râdi uspomene onoga čestita dneva, gnihovu pofalu prama slavodobitnom junastvu Franaskomu, gnihovu podloxnu gliubav prama Kragliu, i gnihovu duxnu harnost za tollika dobra koja primaju, prividajaju i čekaju od novoga vladanja(...)”. U Pagu je slavlje održano 6. travnja 1807. god. „Bi i ondi czarkva punna i okruxena, oghgni, puskanje(...)”.³¹

Slavilo se i u drugim gradovima Dalmacije. „Dakle za opchieno svidočanstvo od istinne, i odvratjenje od pravde nek bude dosti navistiti da dan svakolietni u kojem ulize Oruxje Franasko bi svetkovan i u Splitu, i u Sibeniku, i u Troghiru, i u Skradinu pivanjem blaghdane Mise i Pisme Tebbe Boga i mnogim puskim veseglim(...)”.³²

Friedland (14. lipnja 1807.), pad Danzinga (22. lipnja 1807.)

Dok je francuska vojska gušila pobunu u Primorju u ljeto 1807. godine podržanu iskrcavanjem Rusa, Napoleon je nastavio svoju kampanju protiv cara Aleksandra I. Bitka kod Friedlanda bila je od iznimne važnosti za Napoleona; sam ju je prikazao bitnijom od Marenga, Austerlitz i Jene.³³ Dan nakon pobjede kod Friedlanda „15. liepagna 1807. god. „(...)u svom stânu cesarskom of Friedland” Napoleon je naredio da se povodom ove bitke „kojom postavilo jest u nasce ruke snaxni grad od Koenigsberg(...)immade bitti zanasce Podloxnike novi uzrok za podati hvale Bogu od vojstva(...)u vascim Czarkvam stolnim i xupniskim, za pivat jedan Tebbe Boga i upravit k Nebbu drughe molitve(...)”. Napoleonova naredba proslijeđena je i Kraljevstvu od Italije te je „(...)u parvu Nedigliu, pokle bude priata ova viest, bude blaghdano pivan Tebbe Boga za zahvalitimu u svim Czarkvam Stolnim i Xupniskim od Kraglietva.”³⁴

²⁸ „Zadar, 21. oxujka“, Kraglski..., 18, 1807., 93.

²⁹ „Dojenam joschie iz Olmisa...”, Kraglski..., 18, 1807., 95.

³⁰ „Prijmgliemo glase i od Signa...”, Kraglski..., 18, 1807., 96.

³¹ „Pagh 28. oxujka“, Kraglski..., 16, 1807., 125.

³² „Mi nismo postavili...“, Kraglski..., 18., 1807., 96.

³³ „Druga od Zadra 10. liepagna”, Kraglski..., 28, 1807., 224.

³⁴ „Kgniga G. V. Cesara i Kraglia...”, Kraglski..., 30, 1807., 235.

U Dalmaciju je krajem lipnja stigla vijest i o padu Danzinga, pruske baltičke luke preko koje je britanska roba osvajala kontinent. Napoleonove pobjede kod Friedlanda i Danzinga Dandolo i državna uprava popratili su s velikom pompom. Dandolo je „*dajuchi ovo na znanje Biskupim od Cesarstva zapovida gnimi da blaghdano činne pivat Tebbe Boga. Dan bi svetkovan prikobičajnim načinom i u Czarkvi i van Czarkve. Zadar vas narescen vidioje ottiti na ovu Bogosctovnu svetkovinu Glavara od vladanja obilatam druxbom sloxenom od sviuh Oblastih, Sudbenih, Vladaonih i vojnischih od Darxave, i pratjena od jedne čette vojnikaa od obrane (...) častnoj druxbi bioje podan gospodski sobet od G. U. Providura Generala, a vesselom puku ugodno zadarxanje od zghledanja mufte u prosvitglienom Teatru. Sve sctose zgadja i na daleko, i na blizu i meju nami sluxi za uxgati svej to visce u ovim pribivacczem chiuchienja od podloxne gliubavi i od sardčene harnosti i od radostne pohvale prema Velličanstvu Nepridobitna blagodarna nascega Kraglia*”.³⁵

Narod je diljem Dalmacije iskazivao svoju vjernost Napoleonu. „*Opchiene svetkovine tolliko gradske kolliko vojnische, koje po raznolikosti od mistaa bile jesu ućčignene u ovoj prigodi, ukazale jesu u svakoj varsti vesela puka ono vruchie chiuchienje od poslusne gliubavi koju svi gojimo prema jednome Samovladaoczu, koji svojim mogustvom, maddrroctju, i dobrotom braninâs i sctiti(...). Pobjeda kod Danzinga slavila se i u Splitu uobičajenim pucanjem iz topova, pjevanjem Te Deuma na svečanoj misi te općim narodnim veseljem*”.³⁶

Dalmatinska civilna uprava nije ni u ovom slučaju zakazala u dokazivanju vjernosti Napoleonu. „*Blaghdano zahvaglienje za glasovito i vazda vikorito slavodobitje od Friedland*” u Zadru održano je *prosciaste Nediglie na dan 26. sarpna*.(...)U Stolnoj Czarkvi bilaje pjevana pjesan S. Ambrosa. Kako autor članka još kaže „*Ovi isti bogosctovni blaghdan svetkovanje u svimi Czarkvam Stolnim i xupniskim ove prostarte Darxave odma kakosu oznagnene(...)*Visoko Misnisctvo od Dalmaczie u svakoj priličnoj prigoddi skaxiva na jedan bas uzoriti način svoju podloxnu sardčenost prama Uzmnoxitom nascem Samovladaoczu.”³⁷

Tilzit (7. srpnja 1807.): Napoleon mirotvorac

Nakon pobjeda kod Friedlanda i Danziga Napoleon je 7. srpnja 1807. sklopio mir s Rusijom u Tilsitu, koji je u „Kraglskom Dalmatinu“ dobio veliki prostor jer su Rusi Francuzima morali predati Boku kotorsku i napustiti Jadransko more.

Vijest o završetku rata nad Četvrtom koalicijom i uspostavi trajnog mira stigla je u Zadar 21. srpnja, nakon čega je Dandolo proglasom odmah izvijes-

³⁵ „Zadar 22. liepagna...”, Kraglski..., 26, 1807., 207.

³⁶ Prijevod s talijanskog jezika “Spalato 22. Giugno”, Kraglski..., 26, 1807., 208

³⁷ “Zadar 29. sarpna”, Kraglski..., 31, 1807., 247.

tio „dalmatinski narod“. „*Tako uprav; Mir od TILSIT bittichie do malo prozvan Mir svega svita. Ovi svit bitti chie napokon iznova upravglien kakono skladna i priuredna Nebbesa. Ko bude smiti smutiti red ovi i odstupati od ovoga novoga sunca, pastichie starmo u ponor.*” U sklopu proglašenja providur je naglasio da je na bojištu ostao još samo jedan neprijatelj (Engleska) te se na pokrajnu osvrnuo riječima „*Oh, DALMACZIO! Nekza dugo siva varhu tebbe, varhu svita svega ova svitlost; nekse uztanoviti ovo velliko Djello; nek odoli suproch naglosti od vrimeana i bude vjekovito.*”³⁸ Vijest je u gradu popraćena „*zukom od zvonaa i od Topovaa i bilisu odma po Gradu prosuti mnoghi Pripisi. U večer bioje prosvitglien Teatar i bilesu u gnemu proscitiveve.*”³⁹

Zadarska je općina na čelu s gradonačelnikom Petrom Vergadom 13. kolovoza 1807. najavila „*za petnaesti dan kolovoza svetkovanje ne samo karstnicze i porodjenja nascega Privisokoga Cesara i Kraglia Napoleona, dalli joscter i Mira kojega on podade kopnu.*”⁴⁰ Zacrtno je i program slavlja:

„1. Grad bittichie narescen, a navlastito po poglavitim uliczam, i nutkajuse svi targovczi nakititi scto mogu boglie gnihove Duchiane.

2. U jutro bittichie ućignene Czarkovne svetkovine pivanjem Svete Mise i pjesni s. Ambrosa. Potomtoga bittichie podigliena lemozina ubozim. Bittichie tollikojer podano kruha, vina, neka i onni nevojni budu dioniczi, kollikoje moguchie tolliko vesele svetkovine.

3. Bittichie puscten u aer jedna Loptina, illiti Balluna kojichie prikazati czarku od slave jednim Ispisom GNEGOVOM VELLIČANSTVU.

4. Na osam urih i poo večerascgnih podstichiese vanka grada jedno zgle danje od oghna hitroruka, ghdichiese najti pristojne Oblasti.

5. Vas Grad bittichie posvitglien po prozorim i Duchianim, alli ne velloj Piaczi bittichie jedno osobito narascenje. Bittichie nakitjena jednim stupom tronughlim, varhu kojega statichie okolo gnega nikolliko zlamenitih djetichia s krunnami od javora i bittichie jedan ispis na čast GNEGOVA VELLIČANSTVA. Na dognu strânu, jednotle prikazatichie zlamenje cesarsko smugnam u noctim. S jedne i d drughe straane od Stuppa statichie dvi prilike. Jedna prikazatichie slavodobitje druga Mir.

6. Pod opchienom lozom tollikojer prosvitglienom udaratichie vojnisko skladnoudaranje za veselo zadarxati puk na Piaczi”.⁴¹

Na dan 15. kolovoza 1807. godine mir se slavio diljem Dalmacije. Francuska je uprava spojila proslavu blagdana Velike Gospe s Napoleonovim rođendanom

³⁸ DAZ, Proglas generalnog providura Vicenza Dandola povodom potpisivanja mira s Rusima u Tilsitu 9. srpnja 1807., 21. srpnja 1807, Štampe, kutija 13, 63/13.

³⁹ “Zadar 14. kolovoza”, Kragliski..., 33, 1807., 263.

⁴⁰ Idem.

⁴¹ “Zadar 14. kolovoza”, Kragliski..., 33, 1807., 263.

i mirom u Tilsitu. Dandolo je izdao proglas kojim slavi Napoleona i sklopljen mir, kojega je zaključio riječima „*cuddo i harnost, pouzdanje, i veseglie i sva najsardçenia chiuchienja ja vidim zapeçatjene u vascem liczu.*”⁴² I ovaj je put svetkovanje diljem pokrajine tradicionalno započinjalo misama na kojima su uz bogobojažni puk obvezno prisustvovali članovi civilne i vojne uprave. Svećenici su prikladnim govorima i svečanim *Te Deumom* zahvaljivali Bogu i uzdizali Napoleonovo ime. Siromašnom stanovništvu dijeljen je milodar u novcu, kruhu, mesu i vinu. Prozori na kućama bili su ukrašeni vijencima, svijećama, barjacima i pisanim porukama zahvale Dalmatinaca francuskoj slavi. Puk se zabavljao plesanjem kola na glavnim trgovima, častio se vinom i obilnom hranom, palio krjesove, pucao iz lumbarda i po mogućnosti slavio više dana. Vojnicima, državnim činovnicima i uglednijim građanima, koji su ili pripadali krugu frankofila ili su se frankofili trudili da ih pridobiju, priredila bi se svečana večera i ples, koje je najčešće organizirao državni vojni ili civilni povjerenik.

U Zadru je nakon uobičajenih ceremonija „*vellebrojni kip od Dostojanstva, i Glavari od Vlastih projdosce na gosposki sobet kod generalnog providura*” kojem sam Dandolo zbog bolesti nije mogao prisustvovati.⁴³ U Pagu je održan i ples u kući gosp. Portade,⁴⁴ u siromašnom i „*nevojnom*” Obrovcu, slavlje je održano uz pomoć i „*blagodarnosti*” gosp. Markantuna Pellegrinija „*Sudcza od Mira i djelloçinechia od Mistodredjenika*”.⁴⁵ Slavlje je održano u Ninu,⁴⁶ Skradinu,⁴⁷ na Cresu i Rabu gdje je organizirana i regata u kojoj su se pobjednicima nudile nagrade.⁴⁸ U Šibeniku je održan i „*gosposki sobet*” u kući generala Soyera na kojem se povikivalo cijelu noć „*Da bude çestit NAPOLEON! Da bude çestit Mir!*”⁴⁹ Slavlje se održalo i u Splitu gdje je „*gosposki sobet*” održan zahvaljujući „*Odredjeniku od Vladanja*” Dominiku Garagninu.⁵⁰ U Makarskoj je na večer „*Kragliev Odredjenik počastio izabranu druxbu*”, a puk se zabavio na „*prosvitglienjoj Piaczi*”.⁵¹ Slavilo se i u Imotskom gdje se svake godine svetkuje „*Blaghdan Uznesenja B. Gospoje, illiti Vellika Gospoja*”. Ovom prigodom nije nedostajalo radosti zbog Napoleonovog rođendana i sklopljenog mira, „*na vellikom sobetu bilesu sve Vlasti od mista, svi officiri od Vojske i od Darxave, i svako drugo çastno çegliade.*” Pisac članka još kaže da „*biasce stvar nepoznana*

⁴² “Zadar 19. kolovoza”, Kraglski..., 34, 1807., 267

⁴³ “Zadar 19. kolovoza”, Kraglski..., 34, 1807., 268-269.

⁴⁴ “Pag 18. kolovoza”, Kraglski..., 34, 1807., 270.

⁴⁵ “Obrovacz 18. kolovoza”, Kraglski..., 34, 1807., 269.

⁴⁶ “Opchieni ...”, Kraglski..., 35, 1807., 279.

⁴⁷ “Naslidujese...”, Kraglski..., 38, 1807., 302.

⁴⁸ “Naslidujese...”, Kraglski..., 39, 1807., 309.

⁴⁹ “Opchieni ...”, Kraglski..., 35, 1807., str. 279.

⁵⁰ Idem.

⁵¹ “Od Makarske...”, Kraglski..., 35, 1807., 280.

u ovim strânam i združenje tollikih svetkovinaa i radosti i sardženost u gnihovem svetkovanju. Sada svaka dostixu xivot, jere slave vellikoga nascega kraglia nova chiuchienja stvaraju i nove misli".⁵²

U Trogiru su svi brodovi koji „biahu u Luczi postaviscese u red raskoscno nakitjeni i puczanjem pusciakaa i malahnih toppovaa uzdignusce kragliev Barjak” te se održala regata nakon koje je „izabrana druxba u Opchienom Kasinu bila lipo počastjena.”⁵³ U Hvaru je osim slavlja i mise „Gosp. Markanton Raffaeli razdijelio obilatu jaspru”⁵⁴, a dok se Piacza napunise texakaa i mornaraa s gnihovim xenam igrajuti skoçi-gorri, gradski Posleniczi priprave tarpezu za 72 çegliadetta za kojom sidosce Gosp. Officziri od Obrane prid kojimi biasce Gosp. Zapovidnik Schedoni i druga izabrana druxba”.⁵⁵ U Sinju je pored svečanosti „kragliev Mista Odredjenik od Vladanja počastio lipo Officzire”.⁵⁶ U Omišu se slavilo uz slabu posjećenost naroda, što je autor članka opravdao time što je većina bila na izgradnji novih putova.⁵⁷ U Kninu je slavlje započeto svečanim ulaskom vojnika u grad „Snaga Darxavna lipo odivena prid kojom stahu Arambassé na kognu Glavari Razdiglienja i Adjutanti. Biahu u broju od dvi stotine i lipo namiscetni od Gosp. Kolunella Nakichia stahu razbrojeni u red suproch Gradu s drugu straanu od Kerke polak jednoga barda. Meju to biahu sascli Vojniczi od Obrane i biahuse postavili van Tvarda. Posli ovoga podighnuse Snaga Darxavna i otige postavitise suproch Czarkvi S. Antona. Gosp. Zapovidnik od Grada, i Gosp. Kolunel Darxavni sa svimi officzirim otigosce u Palacz, i ondi sdruxiscese s Oblastim Gradskim. Nakon mise bio je i ovdje održan lipi sobet za sve officzire, redovnike i drughe çastne çegliadette”.⁵⁸

Osim Napoleonu, iskazi zahvalnosti upućeni su i njegovim generalima, naročito Marmontu. „Kraglski Dalmatin“ izvještava o brojnim slavljinama povodom njegova posjeta pojedinim dalmatinskim gradovima kao i svečanostima povodom imenovanja vojvode od Dubrovnika 1808. godine. Kada je u Zadar stigao Eugeniov pobočnik koji je donio carsku diplomu, predstavnici vlasti i najistaknutije osobe pristupile su Marmontu kako bi mu uputili svoje iskrene čestitke. Pripremljen mu je svečani doček u Dubrovniku⁵⁹ i Kotoru,⁶⁰ a u Trogiru su frankofili zatražili dozvolu da Marmontu podignu spomenik.⁶¹

⁵² “Blaghdani...”, Kraglski..., 35, 1807., 280.

⁵³ “Naslidovanje...”, Kraglski..., 36, 1807., 285.

⁵⁴ milodar

⁵⁵ “Faar...”, Kraglski..., 36, 1807., 286.

⁵⁶ Kraglski..., 36, 1807., 286.

⁵⁷ “I Olmisc...”, Kraglski..., 36, 1807., 287.

⁵⁸ “Naslidujese...”, Kraglski..., 39, 1807., 309.

⁵⁹ “Druga 6. Ljepagna”, Kraglski..., 24, 1808., 191.

⁶⁰ “Kotor 17. Ljepagna”, Kraglski..., 27, 1808., 211

⁶¹ T. ERBER, Erber, Storia della Dalmazia dal 1797 al 1814, v. II, Zadar, 1886., 135.

Marmont je u Dubrovniku priređivao večere na kojima se „pjevalo, plesalo, razgovaralo; na kojima su samo poneka vlastela i vladike povirivale u dvoranu.“⁶² Dalmatinski su mu frankofili iskazivali zahvalnosti za doprinos napretku provincije, osobito u gradnji cesta, uljepšavanju gradova rušenjem srednjovjekovnih zidina čime su poboljšani zdravstveni uvjeti života.⁶³

Wagram. Finis Austriae

Kada je 1809. god. započeo rat između Austrije i Napoleona u sklopu Pete protufrancuske koalicije „dalmatinski narod“ je pokazao francuskoj upravi, pravu istinu. Iako je Dandolova uprava uporno izvještavala da je provincija zadovoljna francuskom upravom, da živi u miru i da se samo u udaljenim zabitima javljaju hajduci, a po otocima gusari,⁶⁴ austrijski je general Knežević, u protuudaru u Dalmaciji na svoju stranu pridobio veliki broj ustanika. U srpnju i kolovozu 1809. godine stanovnici Skradina, Šibenika, Trogira i Splita otvorili su mu gradska vrata. Austrijanci su osvojili područje sve do desne obale Cetine zajedno s otocima Bračom i Hvarom, a pod Francuzima je ostao Zadar, Knin, Klis, i tvrđava sv. Nikole kod Šibenika. Početkom kolovoza Austrijanci su osvojili Imotski, Omiš i Makarsku, pa je u njihovim rukama bilo sve do Neretve. „Kraglski Dalmatin“ je događaje opisivao kao pobunu odmetnika i hajduka koje je Austrija navela na krivi put.⁶⁵ Propaganda je uporno isticala kako je „dalmatinski narod“ većinskim dijelom na strani Napoleona i da mu brojni mladići pokazuju svoju odanost.⁶⁶

Povodom Napoleonovog pobjedonosnog ulaska u Beč 12. svibnja 1809. godine u Dalmaciji su održana brojna slavlja, a Dandolo je izdao više proglasa. Svakako je najzanimljiviji njegov proglas od 23. svibnja koji započinje rečenicom „*Austria jurve propala! (...) Ne vojske za bojevati bile jesu od gne upravgliene u Dalmacziu, dalli jatta razbojnikaa, namisgliegna od odmetnistva, kgnighe od zloglasegna, prokletstva czarkovna, podjamstva laxiva. Kraglievi Posleniczi bili jesu sillovani učinuitise odmetniczi, postavglieni utamnicze, porazeni, xupniczi virni bili jesu sillom otteti iz gniovih otaraa(...).*“⁶⁷ U proglasu od 15. srpnja sastavljenom nakon presudne Napoleonove pobjede kod Wagrama 6. srpnja Dandolo uzdiže Dalmatince koji su se borili na strani Napoleona te za njih među ostalim

⁶² BERSA, J., Dubrovačke..., str. 39.

⁶³ ERBER, T., Storia..., dio II, str. 135.

⁶⁴ „Zadar 14. Ljepagna“, Kraglski..., 28, 1809., 205.

⁶⁵ Prijevod sa talijanskog jezika „Zara 28. Marzo“, Kraglski..., 22, 1809., 163.

⁶⁶ „Poslie mnogih...“, Kraglski..., 33, 1809., 241.

⁶⁷ DAZ, Proglas generalnog providura Dandola kojim se veliča Napoleon nakon pobjede nad Austrijom (pad Beča), 23. svibnja 1809., Štampe, kutija 19, 77/19.

⁶⁸ DAZ, Dandoloov proglas povodom Napoleonovih pobjeda, 15. srpnja 1809., Štampe, kutija 20, 15/20

⁶⁹ DAZ, Proglas povodom pobjede nad Austrijom, 22. srpnja 1809., Štampe, kutija 20, 20/20.

kaže „*Dalmatini hrabrenij bili jesu učigneni kavaliri na bojnoj ravnici Dalmatini virni immatichie jednu otaxbinu bogatu i glasovitu (...)*”.⁶⁸ U onom od 22. srpnja osuđuje one pojedince koji su se borili protiv Francuza i s nevjericom kaže „*(...)scto dakle iscte jedno jatto gliudih manitih, koji navode meju vami poraz, robjegne, rasap i odmetnistvo? Kakoje moguchie da jaspri ingleske koje dojosce u Gospich mogu manuti Dalmatina s'načinom nepoznanim od svakoga naroda ugliudnoga, poslie tolliko truda od gnega učignenih i podnesenih?(...)*”.⁶⁹

Zadarska je frankofilska općina višednevnim proslavama slavila Napoleonovu podunavsku kampanju. Tako je već 4. lipnja, nakon Napoleonovog ustuka kod Esslinga 22. svibnja pred Austrijancima i nabujalim Dunavom, pjevan Te Deum uz nazočnost civilnih, vojnih, sudskih i crkvenih vlasti. Siromašnima i zatvorenici je podijeljeno milosrđe u kruhu i novcu; sljedeći je dan općina organizirala ručak za časnike garnizona na kojemu im je iskazala počast uz opće odobravanje.⁷⁰ Puk je na svoj uobičajen način slavio; izvan grada je održano narodno veselje uz vino, hranu, ples i igre u kojima su se nudile nagrade od sto, šezdeset i pedeset lira.⁷¹ Slična slavlja su održana i u Šibeniku, Splitu i Makarskoj,⁷² u Omišu,⁷³ u Sinju 15. lipnja,⁷⁴ Korčuli 4. lipnja⁷⁵ i u Hvaru 14. lipnja.⁷⁶

Između svih dotadašnjih frankofilskih slavlja, ovo je najzornije predočavalo potpuni organizacijski upliv državne uprave. Stanovništvo se većinski pobunilo protiv Francuza, običnom puku opterećenom porezima i novačenjem nije bilo do slavlja. Mirom u Schonbrunn 14. listopada 1809. godine austrijska je vojska morala napustiti Dalmaciju. Francuzi su dobili i prekovelebitsku Hrvatsku do Save. Osnovane su Ilirske provincije sa sjedištem u Ljubljani. Dalmacija je stavljena pod vojnu upravu koja je još više neglasila vojni karakter režima i umanjila politički i upravni utjecaj rijetkih domaćih frankofila. S njihovim povlačenjem, odlaskom Dandola, gašenjem „Kraglskog Dalmatina“ i francuskim porazima u Rusiji i Njemačkoj nestale su volja i prigode za slavljem.

⁷⁰ Prijevod sa talijanskog jezika, „Altra 6. giugno“, Kraglski..., 23, 1809., 173.

⁷¹ Prijevod sa talijanskog jezika, prema DAZ, Program svečanosti zadarske općine prigodom ulaska Njegovog Veličanstva u Beč, 13. lipnja 1809., Štampe, kutija 19, 99/19.

⁷² „Altra 6. giugno“, Kraglski..., 23, 1809., 174.

⁷³ „In Almissa“, Kraglski..., 23, 1809., 183

⁷⁴ „Zara 15. giugno“, Kraglski..., 23, 1809., 183.

⁷⁵ „Zara 29. giugno“, Kraglski..., 26, 1809., 193.

⁷⁶ „Altro Zara 14. luglio“, Kraglski..., 28, 1809., 207.

IZVORI:

Državni Arhiv u Zadru (dalje DAZ), Pismo generalnog providura Vicenza Dandola upućeno župnicima, 8. studenog 1806., Štampe, kutija 11, 6/11

DAZ, Proglas generalnog providura Vicenza Dandola o Napoleonovoj pobjedi nad Prusima, 8. studenog 1806., Štampe, kutija 11, 7/11

DAZ, Proglas Vice kralja Eugena Napoleona da će se u svim crkvama pjevati Te Deum u čast Napoleonovih pobjeda, 9. studenog 1806., Štampe, kutija 11, 8/11

DAZ, Proglas povodom proslave godišnjice ulaska Napoleonovih trupa u Dalmaciju, 17. veljače 1807., kutija 12, 40/12

DAZ, Proglas generalnog providura Vicenza Dandola o zabrani hazardnih igara i kaznama za iste, 7. ožujka 1807., Štampe, kutija 12, 53/12.

DAZ, Dandolova okružnica župnicima prilogom brošure o dužnostima kršćana, 1. srpnja 1807., Štampe, kutija 13, 52/13.

DAZ, Proglas generalnog providura Vicenza Dandola povodom potpisivanja mira s Rusima u Tilsitu 9. srpnja 1807., 21. srpnja 1807, Štampe, kutija 13, 63/13.

DAZ, Pastirsko pismo zadarskog nadbiskupa Scottia povodom mira u Tilsitu, Zadar, 27. srpnja 1807., Štampe, kutija 13, 66/13.

DAZ, Zakletva biskupa na vjernost Napoleonu, 8. svibnja 1808., Štampe, kutija br. 17, 19/17.

DAZ, Generalni providur Vincenzo Dandolo veliča Napoleona nakon pobjede nad Austrijom, 23. svibnja 1809., Štampe, kutija 19, 77/19.

DAZ, Program svečanosti zadarske općine prigodom ulaska Njegovog Veličanstva u Beč, 13. lipnja 1809., Štampe, kutija 19, 99/19.

DAZ, Dandolov proglas povodom Napoleonovih pobjeda, 15. srpnja 1809., Štampe, kutija 20, 15/20.

DAZ, Proglas povodom pobjede nad Austrijom, 22. srpnja 1809., Štampe, kutija 20, 20/20.

DAZ, Program proslave Napoleonovog rođendana, 13. kolovoza 1809., Štampe, kut. 20, 39/20.

DAZ, Garagninov proglas povodom Napoleonovog imendana, 4. kolovoza 1810., Štampe, kutija 22, 9/22.

DAZ, Program svečanosti u čast Napoleona, 13. kolovoza 1812., Štampe, kutija 24, 30/24.

DAZ, Program svečanosti povodom rođendana cara Franje I., 10. veljače 1814., Štampe, kutija 26, 11/26.

LITERATURA:

1. Agulhon, Maurice (1981): *Marianne into battle. Republican imaginary and symbolism in France, 1789-1880*, New York
2. Antoljak, Stjepan (1989) Odjeci i posljedice francuske revolucije (1789) u hrvatskim zemljama, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, br. 22, Zagreb
3. Bersa, Josip (2002): *Dubrovačke slike i prilike 1800.-1880.*, Hannover-Čakovec
4. Bertoša, Slaven (2004): *Svjetska povijest modernog doba: (XVI.-XIX. stoljeće): s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok*, Zagreb
5. Despot, Miroslava (1964): Strani putnici o Zadru u XIX. stoljeću, *Zadarski zbornik*, Zagreb
6. Erber, Tullio (1886): *Storia della Dalmazia dal 1797 al 1814*, Zadar
7. Foretić, Miljenko (1996): *U procijepu prodora novih ideja i realiteta dubrovačke zbilje, Dubrovačka Republika i francuska revolucija*, Dubrovnik, „Il Regio Dalmata-Kraglski Dalmatin“, 1806-1810.
8. Horvat, Josip (1980): *Kultura Hrvata kroz 1000 godina*, knj. II, Zagreb,
9. Jutronić, Andre (1967): Dalmatinski pisci Nikola Jakšić, Ivan Kreljanović-Albinoni i Nikola Ivelio u Bersatićevoj denunciji 1818. godine, *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, , Beograd
10. Luxardo, Hervé (1991): *Povijest ljudskog roda, Francuska revolucija 1789.*, Ljubljana-Zagreb.
11. Maštrović, Vjekoslav (1972): *Zadranin Ivan Kreljanović Albinoni istaknuti hrvatski intelektualac iz početka XIX st., Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, sv. 19., Zadar
12. Maštrović, V. (1954): *Jadertina croatica*, sv II., Zagreb
13. Muljačić, Željko (1996): *Dubrovački disident i njegov "istražitelj"*, *Dubrovačka Republika i francuska revolucija*, Dubrovnik, 1996.
14. Nižić, Živko (1984): *Nikola Jakšić, zadarski književnik, prevodilac i rodoljub*, Zadar
15. Novak, Grga (2004): *Prošlost Dalmacije*, knj. II, Split
16. Novak, Grga (1965): *Povijest Splita*, knj. III, Split
17. Šidak, Jaroslav (1973): *Odjeci francuske revolucije i vladanje Napoleona I. u hrvatskim zemljama*, Studije iz hrvatske povijesti XIX stoljeća, Zagreb
18. Vidan, Gabrijela (1996): *Tragom "francuske punte" u hrvatskoj pučkoj i prigodnoj književnosti* (Fragmenti o Francuskoj revoluciji), *Dubrovačka Republika i francuska revolucija*, Dubrovnik

UDC :791(497.5-3 Dalmacija)"1806/1813"(093)

Preliminary communication

Accepted: 17. 04. 2007.

Confirmed: 04. 06. 2007.

REVOLUTION WITHOUT MARIANNE: PUBLIC CELEBRATIONS OF THE FRENCH ADMINISTRATION IN DALMATIA

Josip VRANDEČIĆ (Split)

Maja ČUKA (Zadar)

Šk. vjesn. 56 (2007.), 1-2

Summary: *The work describes public celebrations with which the French regime followed significant internal and international events. Public manifestations introduced the Monarchy's ideology and the symbolics of the French administration in the region which emphasized the cult of the Napoleon, the strength of the French army and the glory of the famous generals. The purpose of these manifestations was to expand the basis of the regime, and to reach the conservative masses which identified the regime with the Jacobean era and its terror. These indoctrination efforts used especially the influence of the Catholic Church which remained reserved towards the regime regardless of its formal support.*

Key words: *the French administration, public celebrations, the symbolics of the regime, the cult of the Napoleon, the Monarchy's tradition*
